

OHJE PYSYVÄSTI SÄILYTETTÄVIEN ASIAKIRJOJEN SUOJAAMISESSA KÄYTETTÄVISTÄ MATERIAALEISTA

Kyseessä on

määräys

ohje

suositus

seulontapäätös

Normin nimi: Ohje pysyvästi säilytettävien asiakirjojen suojaamisessa käytettävistä materiaaleista

Keskeinen sisältö: Suojamateriaalien laatu vaikuttaa pysyvästi säilytettävien asiakirjojen säilyvyyteen. Pysyvästi säilytettävän asiakirjallisen kulttuuriperinnön suojaamiseen ohjeistetaan valittavan vähintään arkistokelpoisuusmääräyksen kriteerien taseisia selluloosapohjaisia suojamateriaaleja.

Suojamateriaalit jaotellaan primääri- ja sekundäärisuojiiin. Ohje pohjautuu kotimaisiin ja kansainvälisiin standardeihin. Ohjeen liitteenä on jatkuvasti päivitettävä luettelo suositeltavista suojamateriaaleista ja niiden valmistajista. Luettelo ei kuitenkaan ole kattava.

Kohderyhmä: Asiakirjallista kulttuuriperintöä säilyttävät valtion ja kuntien viranomaiset ja liikelaitokset, valtionapua saavat yksityisluontoiset arkistot sekä julkista tehtävää hoitavat yhteisöt, toimielimet ja henkilöt sekä muut arkistolain piiriin kuuluvat tahot

Voimassaoloaika: toistaiseksi

Säännökset, joihin toimivalta ohjeen antamiseen perustuu

Arkistolain 831/94 4 § mukaan arkistolaitoksen tehtävänä on mm. varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen säilyminen ja niiden käytettävyys.

Lisätietoja: Arkistolaitoksen aineistohallinnan vastuualue

OHJE PYSYVÄSTI SÄILYTETTÄVIEN ASIAKIRJOJEN SUOJAAMISESSA KÄYTETTÄVISTÄ MATERIAALEISTA

Arkistokelpoisuusmääräyksessä (AL/9419/07.01.01.00/2010) määrätään arkistolain 831/94 11 §:n mukaan pysyvästi säilytettävien asiakirjojen materiaaleista ja valmistusmenetelmistä.

Suojamateriaalien laatu vaikuttaa pysyvästi säilytettävien asiakirjojen säilyvyyteen suuressa määrin. Pysyvästi säilytettävän asiakirjallisen kulttuuriperinnön suojaamiseen ohjeistetaan valittavan vähintään arkistokelpoisuusmääräyksen kriteerien taseisia selluloosapohjaisia suojamateriaaleja.

Selluloosajohdannaisista selluloosanitraatti ja -asettaatti sekä synteettisistä polymeerimateriaaleista polyvinyylikloridi (PVC) eivät sovellu missään olosuhteissa pysyvästi säilytettävien asiakirjojen suojamateriaaleiksi. Kemiallisesti hyvälaatuisia muovimateriaaleja ei suositella liian tiiviytensä vuoksi.

Tässä ohjeessa suojamateriaalit jaotellaan primääri- ja sekundäärisuojoihin. Ohje pohjautuu kotimaisiin ja kansainvälisiin standardeihin. Ohjeen liitteenä on jatkuvasti päivitettävä luettelo suositeltavista suojamateriaaleista ja niiden valmistajista. Luettelo ei kuitenkaan ole kattava.

Ohjeen soveltaminen

Pysyvästi säilytettävien asiakirja-aineistojen suojaamiseen ohjeistetaan käyttämään tämän ohjeen mukaisia suojamateriaaleja. Arkistolaitos uudistaa asiakirjojen siirtoa koskevan määräyksen keväällä 2012, jolloin viranomaiset veloitetaan noudattamaan suojamateriaaliohjetta siirtymäkauden ehtojen mukaisesti.

Siirtymäkaudella, joka kestää primääri- ja sekundäärisuojien osalta vuoden 2024 loppuun saakka, arkistolaitos ottaa kuitenkin vastaan määräyksen "Asiakirjojen siirtäminen arkistolaitokseen", (määräys 9.2.2007, KA/189/40/2007) mukaisesti suojattuja aineistoja. Edellytyksenä on, että kotelokartongit täyttävät fyysisesti standardin SFS 4117 kriteerit ja että kotelokartongin happamuus (pH-arvo) ei alita arvoa 5,0. Vuodesta 2025 alkaen vastaanotettavien aineistojen suojamateriaalien tulee täyttää suojamateriaaliohjeen vähimmäisvaatimukset.

1.1.2013 lukien viranomaisten tulee käyttää pysyvästi säilytettävien asiakirjojen suojaamisessa yksinomaan suojamateriaaliohjeen mukaisia suojamateriaaleja aiemmin suojaamattomien uudempien tai vanhempien asiakirjojen suojaamisessa tai mikäli käytössä jo olevia suojamateriaaleja esimerkiksi huonon kunnan johdosta vaihdetaan uusiin.

Asiakirjojen primäärisuojat

Primäärisuojiksi kutsutaan niitä suojamateriaaleja, jotka ovat suorassa kosketuksessa asiakirjoihin, kuten esimerkiksi suojapaperit (vaippalehdet) ja valokuvien suojakuoret. Asiakirjojen suojaamiseen ohjeistetaan käyttämään 80-100 g/m² paksuista suojapaperia ja vaippalehtiä. Kookkaiden karttojen ja piirustusten suojaamiseen ohjeistetaan käyttämään 150-200 g/m² paksuista suojapaperia.

Suojapapereiden tulisi täyttää standardeissa SFS 5453:1988 arkistopaperille asetetut vaatimukset, ISO 11108:1996 tai ISO 9706:1994 asetetut vaatimukset. Standardin ISO 9706 vaatimusten lisäksi suojapapereilta edellytetään kuitukoostumukseen kohdistuvat ominaisuudet, jotka on mainittu arkistokelpoisuusmääräyksessä (AL/9419/07.01.01.00/2010).

Valokuvien suojaamiseen ohjeistetaan käyttämään 40 - 120 g/m² paksuista suojapaperia ja suojakuoria. Valokuvien suojamateriaalien laatuksiltaan vaatimuksiltaan paperiaineiston suojamateriaaleja tarkempia, joten valokuville soveltuvat primäärisuojat soveltuvat myös muille asiakirjoille.

Valokuvien primäärisuojiksi ohjeistetaan käytettävän suojamateriaaleja, jotka läpäisevät ISO 18902:2001 standardin kriteerit sekä valokuva-aktiiviteettitestin ISO 18916:2007 testimenetelmät.

Asiakirjojen sekundäärisuojat

Sekundäärisuojiksi kutsutaan niitä suojamateriaaleja, jotka eivät ole suorassa kosketuksessa asiakirjoihin, kuten kotelot ja laatikot.

Pysyvästi säilytettävien asiakirjojen sekundäärisuojiksi ohjeistetaan käytettäväksi kartonkeja, laatikoita ja kotelaita, joiden valmistusmateriaalit täyttävät standardin ISO 16245:2009 A-tyypin kriteerit sillä lisäyksellä, että kartongin on oltava täysin ligniinivapaata ja valmistettu alkalisella prosessilla valmistetusta lintterisellusta tai kemiallisesti valkaistusta sellusta. Aaltokartonki hyväksytään, mikäli sen kaikki kerrokset vastaavat standardin kriteerejä, ja mikäli se fyysisiltä ominaisuuksiltaan soveltuu suunniteltuun käyttöön.

A4- ja foliokokoisten arkistokoteloiden ja -kansioiden fyysisten mittojen tulee lisäksi täyttää SFS 4117:1978 standardin kriteerit sekä muilta ominaisuuksiltaan soveltua suunniteltuun käyttöön.

Valokuvien sekundäärisuojiksi ohjeistetaan käytettävän suojamateriaaleja, jotka läpäisevät ISO 18902:2001 standardin kriteerit sekä valokuva-aktiiviteettitestin ISO 18916:2007 testimenetelmät. Valokuva-aineistoista erityisesti lasinegatiivit tulee säilyttää vaakasäilytyksessä fyysisesti tarkoitukseen sopivassa laatikossa.

Suojamateriaaliluettelo

Edellä esitetyt kriteerit täyttävä luettelo suojamateriaaleista on nähtävillä arkistolaitoksen verkkosivuilla www.arkisto.fi suojamateriaaliluettelossa. Luettelo ei ole kattava.

Pääjohtaja

Jussi Nuorteva

Tutkimusjohtaja

Päivi Happonen

Standardit

SFS 4117: 1978 Asiakirjojen säilytysvälineet

SFS 5453:1988 Paperi ja kartonki. Arkistosäilytykseen tarkoitettut paperit ja kartongit

ISO 11108:1996 Information and documentation – Archival paper – Requirements for permanence and durability

ISO 9706:1994 Information and documentation – Paper for documents – Requirements for permanence

ISO 16245:2009 Information and documentation - Boxes, file covers and other enclosures, made from cellulosic materials, for storage of paper and parchment documents

ISO 18902:2001 Imaging materials — Processed photographic films, plates and papers — Filing enclosures and storage containers

ISO 18916:2007 Imaging materials -- Processed imaging materials -- Photographic activity test for enclosure materials